

HÁRMASOLTÁR

ÓNIX LENKE

Születtem szilveszter éjjelén, tizenhat évvel ezelőtt. A nevem Ónix Lenke. Fréditől és Annától karácsonyra megkaptam Verne Gyula *Grant kapitány gyermekei* című regényét, két-nyelvű, magyar és francia kiadásban. Szívesen és rendszeresen olvasgatom, de valahogy nem és nem sikerül előbbre jutnom benne. „Le 26 juillet 1864, par une forte brise du nord-est, un magnifique yacht évoluait à tout vapeur sur les flots du Canal du Nord.” A gőzös nevét nem lehet elfelejteni: „Duncan”. A szép lady Helena mindennap más-más színű bársonyruhát visel, és bár figyelmetlenül, fecsegő modorban: szinte kizárólag hozzám beszél. Férje, lord Edward Glenarvan ilyenkor hátat fordít nekünk, miközben távcsövét a hullámokra irányítja. Hátat fordít, de nem mindig.

– Petra, nem gondolsz arra, hogy kinőtted a ruhádat? Legalább az ujjából erressz le valamennyit.

– Lenke vagyok, és nem Petra – igazítom ki lady Helenát, miközben a napsütötte gyerekszobában olvasgatom történetüket. A „Duncan” mindig ennél a mondatnál fordul át Glasgow irányába.

Petra különben – akivel lady Helena folytonosan összecserél – a legkisebb közöttünk, még csak novemberben lesz négyéves; ő a legfiatalabb Ónix lány. Én tizenhat, Beáta hét-, Petra meg négyéves se. Szerintem ő a legszebb közülünk, csak engedetlen, és végképp nem bírok vele. Se ruhát, se cipőt nem tűr meg magán. Egyedül a zongoraterítőt. Először a csücskét veszi a szájába, gonoszul körülnéz, aztán leszegett fejjel félig belecsavarodik, félig maga köré tekeri. Utána még üt is egy-kettőt a levegőbe, ami mindig, kivétel nélkül nekem szól.

Lord Glenarvan ekkorra leereszti távcsövét, és szembefordul velem. Csupán fiatal felesége iránti udvariasságból tenné? Arca vörös cserepei közt alig jut hely vértelen ajkának.

– Kislányom, miért nem olvas tovább bennünket? Hónapok óta ácsorgunk a fedélzeten, veszteglünk ugyanazon a szélességi fokon! Feleségem még beteg lesz maga miatt! Mi ezen túl mindenképp figyelemmel kísérjük sorsát, efelől nyugodt lehet. De kitől örökölte ezt a rettenetes ruhát? Olyan öreg meg csupasz is benne. Hogyan is mondjam? Ez az! Mindenestül kiáll belőle, akár az öregapja cipőjéből!

De kit érdekel lord Glenarvan? Hányszor aludtam el ennél a mondatnál, dobtam félre, ejtettem ki kezemből ezt a dögletesen unalmas, kötekedő, igenis kötekedő és szószátyár könyvet! Ruháimat magam alakítgatom, szabdalom szét és varrom össze Anna levetett ruháiból; vagy egyszerűen, minden kérdés nélkül kiakasztok egyet a szekrényéből. A gyerekekről is én gondoskodom, én fürdetem és öltöztetem őket, a körmüket is én nyirbálom le. Előszóval ápolom Beáta haját. Kacsaringóit valósággal ráragasztom a koponyájára. Halott sapka élő anyagból; szerintem nagyon jól áll neki. Petra épp az ellentéte. Piskótalábú vadóc. Én lehet, hogy kilógok a ruhámból, de Beáta, ő más. Ő afféle állig begombolt kislány, míg Petra mindig rózsaszínű, ahogy csak a haragoszöld szeműek. Mosdatlanul tiszta még a körme alja is.

Milyen mások Grant kapitány gyermekei, Mary és Robert! Magát a kapitányt sajnos még nem ismerem, de gondolom, napégette, kék szemű férfiú, aki keskeny, vörösös körszakállt visel, ami kivált jól illik vitorlavászonból készült durvakék zubbonyához. Egyszer ugyan aludt már a díványomon, de erről csak annyit tudok, hogy délután történt, s fölébredve, az alkonyodó vörösös égbolton épp akkor gyulladtak fel az utcai lámpák. Ez az a pillanat, amikor az égbolt már lehült, de az égők, mint görögdinnye belében a fehér magocskák, még nem forrósodtak át. Ez mindig rövid ideig tart, gyönyörű, de kivált a mi szobánkban, s kivált gyerekek számára elviselhetetlen. Nem valószínű, hogy Grant kapitányról ennél valaha

is bármi lényegesebbet megtudhatnék. Itt feküdt díványomon és fölriadt, ahogy most én fekszem itt ugyanazon a díványon. Öt óra múlt. Az előszobázárban kétszer megfordul a kulcs. Hazajöttek.

Lakásunk két szobából áll. Az egyik, a gyerekszoba – a mi szobánk – csupa ablak, még éjszaka is világos az utcai lámpáktól. A szomszédos másik szoba viszont állandóan sötét, a spalettákon és az összehúzott nehéz függönyökön soha nem hatol be semmi fény. A két szoba közt eredetileg szárnyas üvegajtó volt, de Frédi ezeket is bedeszálta és elfüggönyözte. A két szoba így „légmentesen” él egymás mellett, és persze lakóik is. Egyedül dobhártyánk érintkezik egymással. A mi szobánkban minden napszitta rom, lyukakkal és téglákkal a falakon. Az ő szobájuk viszont sötét kamra, fotelekkel és egy óriási plüss-szarkofággal kibélelve.

Szóval hazajöttek. Mint legtöbbször, most is egyszerű. Mindketten ugyanabban a képzőben tanítanak. Frédi gazdaságtant, Anna angol nyelvet és irodalmat. Hallom, ahogy Frédi visszazárja az ajtót, és helyére akasztja a kulcsot, miközben Anna berámol valamit a jégszekrénybe. Frédi minden szava és mozdulata mélyén ez áll: „Kövesd el.” És Anna minden válasza: „Elkövettem.”

Már bent vannak a szobájukban, hallani, hogy fölgyújtják az állólámpát. Frédi leül a fotelbe, és Anna lehúzza Frédi cipőjét, lába alá igazítva a zsámolypárnát. Aztán kinyitja az első üveg bort, tölt Frédinek, s utána a maga poharába.

– Elölről, drágám? – hallom Anna hangját, mely hangnak is legfeljebb visszhang csupán.

– Olvass! – És Anna elkezd fölolvadni az újságot. Közben Frédi kimegy a fürdőszobába, és Anna emeltebb hangon, a csukott ajtó előtt álldogálva folytatja a megkezdett cikket.

– A következőt! – hangzik belülről, s Anna máris átvált a következőre.

– Kövesd el!

– Elkövettem.

– Azt mondtam, kövesd el!

– Már el is követtem, drágám.

A gyerekszobában eközben mélyülő a csönd és növekvő a tétlenség. Petra a szoba közepén áll, majd ledobja magáról a zongoraterítőt és rááll. Beáta az ablak előtti polcocskán tesz-vesz. Sejtelmem sincs, mit. Homlokát ráncolja, mintha csipesz lenne a kezében. De nincsen. A legtöbbet magamról tudom. Hallgatásommal mindinkább kirajzolódok, és hallgatósággal egyre jobban fölszívódom, megszűnök. Fölveszem az esőköpenyem, mert nem bírom tovább. Kopogtatás nélkül átmegek a szomszéd szobába, és kiveszek egy húszast Frédi zsebéből. Anna épp a második üveg bort szorítja a lába közé; Frédi átfekszik a plüssheverőre. Anna sietve melléje telepszik, de a háta kilóg a pléd alól. Mögöttük, a polcra süllyesztett tükörben hátulról látni tarkójukat, egyre szürkülőbb, „se férfi, se nő” hajukat.

Frédi arca régóta nem ismer változást. Olyan, mint egy késsel ledöfött kés; mintha egész arca egyetlen szemüveg volna.

Anna olykor pár perccel előbb jön haza férjénél. Döbbenetes, milyen gyöngéd ilyenkor hozzánk. Árad belőle a szelídség szabadesése.

– Ki öleli meg édesanyát? – Aztán megfordul Frédi kulcsa a zárban, s Anna ismét alvajáró szeretővé alakul át. Ránk csukja az ajtót, és napverte szobánkban megkezdődik az a gyűlöletes fülelés, amiről föntebb beszámoltam.

Kettejük közt nincs többé semmi szemérem. Frédi zavartalanul turkál az orrában, és Anna egyre züllöttebb tejfogú és foghíjas örökös mosolyával. Éjfél körül Frédi mereven részeg már. Cipőstül fekszik a matracon, a tükör előtt újabb üvegek és poharak hevernek. Anna fölhúzott lábbal gubbaszt a pársan ráhülő pongyolában, a maga alá gyűrődött lepedőn.

De most még csak fél hat van, amikor is benyitok a szomszédos szobába, és kiveszek Frédi zsebéből egy húszast. Nem bírom tovább, és ennünk is kell valamit. Le kell mennem az utcára, a vásárcsarnokba. Se hideg, se meleg nincsen. A görögdinnye vörös belében a fehér magocskák látszatra senkit se zavarnak. Csak már a csarnokban lennék! A kar-

fiol- és répahegyek, a lemészárolt növényistálló, a simára mosott paradicsomosládák, az eltaposott káposztalevelek a földön, a mennyezet vastraverzei, végállomás és pályaudvar, igen, ez végre jó, még az élő természetnél is jobb és élőbb, az ödöngés meg a sorban állás, a véres kötények patyolatnyugalma, a krétával felírt árcédulák, a tétován ácsorgó türelmetlenség, céltalanság, kofák és kisdíákok, aranyeső, napraforgó, egymásra slihtolt baromfiládák, áporodott és frissen locsolt levegő, szóval mindaz, ami nélkül nincs se hétköznap, se karácsony, se ingyenesség! Itt végre nincs se unalom, se idő. A sorban állók szebbnél szebb fáradtságot növesztenek magukra. Ki egy nagy kendőt a vállára, ki egy kucsmát a fejére, ki egy bő kötényt a hasa alá.

Készakarva a leghosszabbik sor végére állok, van időm. Paprikát, vaját és kenyeret veszek csak. Minek siessek?

Valaki néz. Egy a titokzatos ácsorgók közül. Először nem tudtam, ki a sok közül. De a nyakamon éreztem, hogy néz. Csak nagy sokára jöttem rá, hogy egy kövér, borostás képű fiú. Nadrágja alaposan kiült, zsebében stanicli. Hónapok óta néz, most is. Merev, kifejezéstelen halszemekkel, de sose közelít, próbál megszólítani. A félemeleti lépcsőnél áll, a napraforgók és krizantémok alatt. Talán szégyenkezik megmozdulni? A zakóján is mind a három gomb szorosan begombolva. Lopkodásból, kéregetésből vagy rakodásból él? Pontosan ismeri a standjaimat, de sose kínálja fel szolgálatát. Szatyromban már ott a vaj, a kenyér és a paprika.

Frédi és Anna évek óta nem törődik velünk, csak a szanaszét szórt pénzüket használhatom. Időnként úgy berúgnak, hogy napokig hang nélkül, tetszhalottként fekszenek a félig megvetett kanapén. Ilyenkor sose hívok orvost; a telefon ott áll a földön, az ágyuk előtt. A szőnyegen szétszórt és eltaposott altatók. Néha valamelyikük mégis kimegy a fürdőszobába, és nagyokat zuhan közben. Aztán újra mozdulatlan csend. Frédi beburkolva alszik. Anna félig kitakarva. Ha résre nyitom az ajtót, finom por lebeg felettük a fénysugárban, de ők maguk

olyan jeltelenek, mint a halottak. Azt kell mondanom, hogy nagyon-nagyon szépek, mint két természetesen egymásra dőlt s félig megkövesedett fatörzs. Igen, *mosolyognak*, s halálukban egyszer majd föl is könyökölnek talán.

Július közepén elhatároztuk, hogy föltörjük a sötét szoba asztalfiókját. A nehéz és zajos munkában Beáta és Petra is segített. A fiókban, mint azt előre sejtettem, csomó pénzt és egy jeligés betétkönyvet is találtam. Ekkor megszólalt a telefon, és mintegy húszat csengetett, de se Frédi, se Anna nem vette fel a kagylót, bár Anna egy pillanatra mintha fölemelkedett volna fektéből. Mi is dermedten álltunk, s alig bírtuk visszatolni a fiókot, amikor végre ismét csönd lett, s visszamenekülhettünk a világos szobába. Minden tagomban reszkettem, s életemben most először találtam gyönyörűnek az ablakokon bevágó ragyogást. Majd engedve egy hirtelen támadt ötletnek, fölkaptam a legnagyobb szatyrot, amit találtam, és leszaladtam vele az utcára.

Először két csomag fehér gyertyát vásároltam, majd egy fehér mintás, alapjában ugyancsak hófehér damasztabroszt, három hozzá való szalvétával. A csarnokba úgy léptem be, mintha éjféli misére, és szatyrom szinte magától telt meg dióval, mákkal, kenyérrel, borral és kaláccsal, miközben a borostás képű kövér fiú egyetlen pillanatra se vette le rólam a szemét. Veszek még margarétát is, gondoltam, és egyenesen megindultam a fiú felé. Lesütött szemekkel mentem, de ugyanakkor a túlcsapó feszültség nyugalmával. Amikor megpillantottam a cipőjét, gondolkodás nélkül fölnéztem rá, egyenesen az arcába. Semmi kétség, Grant kapitány állt előttem. Arca inkább vöröses volt, mint napbarnított, s mintha minden pórusa szétszállni készült volna; vonásai egyszerre voltak nyugodtak és feszültek, akár a napsütötte tenger vagy bármi elemi erő felszíne.

– Siess haza, és teríts meg karácsonyra! A deledő nap ma a legerősebb az esztendőben.

Pontosan délben meggyújtottam az abrosz közepére állí-

tott gyertyacsokrot, és színültig teletöltöttem borral először Beáta, aztán Petra és végül a magam poharát. „Boldog karácsonyt!”, kiáltoztuk szinte egyszerre, „Boldog karácsonyt!” Újratöltöttem és újra ittunk. És újra kiáltozni kezdtünk: „Elkövettük! Elkövettük! Boldog karácsonyt mindenkinek!”

Szobánk most felhőtlenül barátságos volt, ünnepélyes, és akkora nyugalom honolt benne, akár egy félreeső tükörben. Érintetlen volt, mint a természet egy darabja, és rendezett, ahogy egy erdő vagy egy csillag se lehet elhanyagolt. A terített asztalon a gyertyák és a nap egyre fehérebben, egyre inkább senkiért és semmiért, egyedül értünk, az ünnepért, az ünnepek ünnepéért, vagyis hiába, egyedül önmagukért égtek.

– Indulhatunk – mondtam, búcsúzóul még szélesre tárva a sötét szoba ajtajának mindkét szárnyát. Petra először életében nem ellenkezett, hagyta, hogy fölöltöztessenem és megigazgassam a haját. Beáta félénken belém karolt. Az utcán megállítottam egy fiákert. Délután három óra lehetett; a város kihalt volt és éles, mint a kövezeten a lovak patájának kopogása. Mindhárman szótlánul és falfehéren ültünk a kifakult bőrülés fekete keretében.

Mennyire más és más a különböző színek súlya! Egyes épületeken négy óra, megint másokon öt, sőt hat fele járt az idő! A Világbank szürke műmárvány homlokzata alatt sokkalta lassabban és keményebben haladtunk, mint a Nemzeti Képtár sárga oszlopsora előtt. Mikor végre a Vásárcsarnok elé értünk, hevesen megérintettem a bakon ülő kocsis hátát, és leszálltam. A csarnok vörös téglafala és ciradás vasváza most valóban olyan volt, mint egy pályaudvaré. A tovagördülő kocsiból egyedül Petra nézett vissza, de az én tekintetem konokul állva maradt a járdaszélen.

– Tolmács vagyok, közönséges tolmács – tette vállamra kezét egy ismeretlen férfi. – Tolmács Szilveszter. De neked ezentúl egyszerűen Szilveszter! Még hozzá örökös Szilveszter!

Az elkövetkező órákat, napokat és éveket nem kívánom részletesen leírni, ahogy a szobát se, ahol ezentúl együtt éltem vele. Szilveszter este kezdte a napot, egy vekkeróra pon-

tosságával. Hideg vízben tetőtől talpig lemosdott, haját-körmét hosszasan fényesítgette, s minden alkalommal friss inget vett, gondosan megválasztva a hozzá illő nyakkendőket.

Pont nyolckor léptünk be a kocsmába. Én akkorra már izzadtam és remegtem az alkohol hideglelés szomjától. Alig vártam, hogy leülhessek valamelyik asztalhoz, s kihörpintsem végre az első féldecit. Tudtam, hogy Szilveszter még két féldecit hozat, többet nem. A másodikat ezért már lassan, sok-sok cigaretta közben fogyasztgattam; a harmadikhoz pedig sokáig hozzá se nyúltam. Hagytam színültig telve minél tovább magam előtt állni, akár egy szent, aki egyetlen pillanattal se sietteti üdvösségét.

Közben Szilveszter fölült a bárpulthoz, és ásványvizet kért. Iszonyatos volt piperkóc józanságában és makulátlan züllöttségében, miközben én a motyogó arcok társaságában egyre beljebb és beljebb könyököltem a sűrű bakelit asztallapon. Még fél óra, és többé lehetetlen volt különválasztani az erjedt arckokat az ödemás hadarástól. Ki, kihez és miről beszélt? A moslék legmélyéről olykor kinyúlt egy előkelően tagolt kéz, aztán megütötte fülemet egy váratlan mondat, egy hihetetlen mondat a puffedt és szárszorosan elátkozott ragyogásban. „1864. július 26-án erős szél segítségével egy előkelő jacht haladt teljes gözzel az Északi-csatorna hullámain.” A bárónő volt. Feléje nyúltam a cigarettámmal:

– Grant kapitányra várok, eltalálta.

– Azt hittem, a húgaidra vársz.

– Beátára és Petrára? Pincér, hozzon még egy féldecit, egy negyediket! Kivételesen.

Mire a bárónő: – Hozzon kettőt. Egyet nekem, egyet a kislánynak.

Ez a negyedik pohár már úgy fénylett előttem, akár egy szentségtartó, vagy még inkább, mint egy áldozókehely. Tudtam, egy öröklét elmúltával iszom csak ki.

– Szegény szüleim – néztem végeérhetetlenül a bárónő szemébe –, milyen szépen éltek egymás mellett!

Szilveszter ekkor pattant le a bárszékről, és az érintetlen

kehely egész tartalmát az arcomba csapta. A bárónő még csak föl se nézett rá.

– Pincér, hozzon még egy pohárral a kisasszonynak – majd saját poharát a világ legtermészetesebb mozdulatával a háta mögé hajította. Ami történt, jövátéhetetlenül megtörtént. Nem az, hogy Szilveszter megalázott, és nem is a bárónő válasza. A jövátéhetetlen az volt, ahogy a hajítás mozdulatából visszavonulva az öreg hölgy keze a holtpontra jutva fejedelmi erővel kirajzolódott és megállt, mint valami plazmatikus ítélet.

A hatodik féldeci után szék, székek, aztán egy üres és egy még üresebb asztal. Végigtapogatóztam az udvaron ázó kukák közt, és benyitottam a fakeretes üvegverandára, mely lehetett volna otthonos is, de csak korhadt és fenyegető volt. Innét, ebből a huzatos verandából nyílt az a különszoba, ahova Szilveszter időről időre visszavonult. „Ez az én bunke-rem” – szokta mondani az ablaktalan, faburkolatos helyiségről, amit faltól falig eltorlaszolt a kétszemélyes tölgyfa asztal. Itt ült Szilveszter, meggörnyedve egy tál porhanyós sütemény előtt, és evett. Egyik süteményt a másik után ette, miközben a morzsák komótosan meg-megtapadtak, szétmálltak és lepe- regtek ajkán és ujjain.

– Szeretlek, Szilveszter. Nem téged. Azt a valamit, ami már nem te vagy. Tudom, hogy van egy telked. Vigyél el oda, kérlek, még ma éjjel.

Szilveszter arca erre robbanásszerűen megnőtt, és széthúzódott egészen apróra, egészen picikére.

– Legyen meg az akaratod. Megígérem, hogy még ma éjjel ráállítalak a fehéregér mennyezetre, csak előbb megeszem ezt az isteni süteményt.

Ebben a pillanatban, mintha Petra kiáltozott volna álmában, azt éreztem, hogy fölriadok; fölriadok és talpra ugrom az utcai lámpák fényétől kivilágított szobában. A sötét szoba ajtaja tárva-nyitva állt, s a behatoló fényben tisztán láttam szüleim szoborszerű alakját. Félig fölkönyökölve feküdtek egymás mellett, és mosolyogtak. Arcuk egyenletesen szállt-szállt befele.